

איל העם: קרבן מוסף או חלק מעבודת היום (הערות ותוספות המחבר למאמרו במעלין בקודש גיליון לו)

א.

במאמרי הנ"ל נפלה טעות. בעמ' 161 כתבתי:

בפרשת אחרי מות נאמר:

בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה... ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה. (ויקרא טז, ג-ה)

האיל הראשון הוא אילו של כוהן גדול ובא משלו, ואילו האיל השני בא משל ציבור; הראשון נעשה בבגדי לבן והשני בבגדי זהב...

מה שכתבתי: "הראשון נעשה בבגדי לבן", אינו נכון, אלא הן אילו והן האיל משל ציבור (שהוא איל העם) מוקרבים בבגדי זהב, וכמו שכתוב במשנה (יומא ז, ג):

אם בבגדי בוץ קורא, קדש ידיו ורגליו פשט ירד וטבל עלה ונסתפג הביאו לו בגדי זהב ולבש וקדש ידיו ורגליו, ויצא ועשה את אילו ואת איל העם ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר עם תמיד של שחר היו קרבין...

הן לפי רבי אליעזר והן לפי רבי עקיבא, איל העם נעשה בבגדי זהב. וכן כתב הרמב"ם (עבודת יום הכיפורים ד, ב):

ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו, ועושה השעיר הנעשה בחוץ, שהוא מכלל קרבנות מוסף היום ומקריב אילו ואיל העם שנאמר "ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם".

לכן צריך לתקן ולכתוב: "שניהם נעשים בבגדי לבן".

ב.

יש להעיר הערה מהותית לגבי השאלה – האם איל העם הוא במהותו חלק מחובת היום, או חלק מקרבנות המוספים; או שמא בחיובו יש 'שני דינים' – דין חובת היום ודין קרבן מוסף.

מו"ר הרב יוסף דב סולובייצ'יק זצ"ל למד שעיקרו של איל העם הוא חלק מחובות היום. במאמרי הנ"ל הארכתי להציג את שיטתו והוספתי ראיות לדבריו מדברי הרמב"ם (עבודת יום הכיפורים א, א) על פי נוסח הדפוסים:

ואיל הבא משל צבור האמור בפרשת אחרי מות, והוא האיל האמור בחומש הפקודים בכלל המוסף, והוא הנקרא איל העם.

מו"ר הגרי"ד זצ"ל העדיף את נוסח הדפוס שפירושו הוא שאיל העם במהותו הוא חובת היום שהוזכרה בפרשת אחרי מות ונכללה דרך אגב בשנית בתוך פרשת המוספים שבפינחס. זאת לעומת גרסת הלחם-משנה: "הוא [= ללא ו' החיבור] האיל האמור בחומש הפקודים וכו'", שעל פיה משתמע שמהותו של איל העם היא קרבן מוסף שהוזכר בפרשת פינחס ודרך אגב מוזכר בפרשת אחרי מות.

כמו כן, הסתפקתי במאמרי הנ"ל האם לפי הגרי"ז יש לאיל העם שני דינים: דין מוסף ודין של חובת היום, או שמא מהותו היא שהוא קרבן מוסף. נטייתי הייתה ללמוד בדברי הגרי"ז שמהותו הוא קרבן מוסף.

והנה מצאתי ראיה מדברי הרמב"ם (תמידין ומוספין י, א) לגרסת הלחם-משנה:

ביום הכפורים מקריבין מוסף כמוסף ראש השנה פר ואיל, ואיל זה נקרא איל העם, ושבעה כבשים כולן עולות, ושעיר חטאת והוא נאכל לערב.

הרי לפי פשוט דברי הרמב"ם כאן, איל העם מהותו הוא מוסף. לפי זה יש לקבל את נוסח הלחם-משנה בדברי הרמב"ם ולהשמיט את האות ו' ולקרוא: "הוא האיל האמור בחומש הפקודים בכלל המוסף", ומטרת משפט זה להגדיר שהוא קרבן מוסף. כמו כן יש להכריע כהבנתי בדברי הגרי"ז – שמהותו של קרבן איל העם הוא מוסף, וכמו שכתב הרמב"ם בהל' תמידין ומוספין.

